

Nr 218.

Av herr **Persson** i Stockholm **m. fl.**, *angående tillsättande av en parlamentarisk kommission inom försvarsväsendet.*

Det föreligger en påtaglig fara för att det efter nu pågående krigs slut kommer att uppstå en allmän reagens mot utgifter till försvarsändamål. Allmänheten kommer då att med en helt annan skärpa än vad som skett under kriget ställa frågan: Hur utnyttjas de pengar som vi avstå till försvarsändamål? Kan inte denna fråga besvaras på ett nöjaktigt sätt kommer viljan hos folket att bära de ekonomiska och övriga bördor, som försvarets upprätthållande kräver, att försvagas. För att undgå en sådan utveckling böra anordningar vidtagas, vilka ge medborgarna tillräckliga garantier att militärt slöseri icke obeivrat får förekomma. Därtill böra också möjligheter skapas för *en ökad civil insyn, kontroll och medverkan i försvarsväsendet.*

Hittills har organiserandet och ordnandet av försvaret i allt för stor utsträckning fått karaktären av en angelägenhet enbart för yrkesmilitärerna. Dessa ordna, organisera och befalla, de civila medborgarna ha i sina egenskaper av skattebetalare och värnpliktiga endast att betala, lyda och marschera. Kritik mot av yrkesmilitärerna vidtagna åtgärder möts i många fall med tystnad, i en del fall med tryckfrihetsåtal och ett överdrivet utnyttjande av krigslagarna och hemligstämpeln.

Den nuvarande organisationen av försvarsväsendet medverkar till uppkomsten av påtalade förhållanden och till uppkomsten av en **kastanda bland** försvarets yrkesmän, vilken i sin tur kraftigt bidrager till förekomsten av den klyfta mellan civila och militärerna, vilken redan nu finns.

Inga andra i statens tjänst anställda leva så isolerade från allmänheten, som vad fallet är med de män, som inneha befälsrätten inom försvarsmakten. Försvarsväsendets organisation är också utformad som om man ville bibehålla detta tillstånd. Kontrollen över penningmedels användning och över vidtagna dispositioners lämplighet är nära nog enbart en yrkesmilitärernas egen angelägenhet. Civil insyn eller civilt medinflytande i de egentliga militärförvaltningarna är praktiskt taget obefintligt. De enda militära institutioner, där civilt inflytande kan påvisas eller spåras, äro försvarets

fabriksstyrelse, civiltförvaltningen, försvarets forskningsanstalt och bostads-
anskaffningsnämnden. Den enda civila insyn som i övrigt förekommer är,
vad som gäller officerarnas sätt att utföra sin tjänst, den som sker genom
riksdagens militieombudsman och, vad som gäller handhavandet av penning-
medel, fast egendom och materiel, den som försiggår genom den nyligen
inrättade statens sakrevision och därtill statsrevisorerna. Men ingen torde
väl vilja påstå att de två sistnämnda institutionerna till alla sina övriga
uppgifter på ett tillfredsställande sätt skola kunna svara för en tillräckligt
omfattande och grundlig sakrevision inom försvarsväsendet.

Ett gott och effektivt försvar är en av folkets främsta livsfrågor. Är man
överens om detta, borde man också kunna vara överens om att i intet annat
avseende är det så nödvändigt att knyta folkets intresse till en fråga, som
vad fallet är beträffande försvarsfrågan. Men för att detta skall kunna
ske måste också folket beredas tillfälle att under demokratiska former
medverka vid ordnandet av försvaret och inom försvaret självt en tillfreds-
ställande demokratisk ordning genomföras. Varje enskild medborgare bör
lämnas tillfälle till att få avlämna sina förslag och anmärkningar utan att
behöva riskera att bli vare sig nonchalerad eller åtalad.

I en annan kommunistisk motion till årets riksdag har föreslagits en
grundlig omläggning och omorganisation av försvaret. Ett bifall till denna
motion skulle eliminera de missförhållanden, som ovan påtalats. Men det
skulle i alla fall komma att ta lång tid innan en sådan förändring blev för-
verkligad. Därför böra särskilda åtgärder skyndsamt vidtagas för ökat civilt
inflytande inom försvaret.

När det gäller statliga verk och inrättningar av andra slag än militära,
har man i en hel del fall organiserat särskilda institutioner att tjänstgöra
som förbindelselänkar mellan verket och allmänheten. Som exempel på detta
kan nämnas järnvägsrådet, som har till uppgift att avgiva yttrande i de
av Kungl. Maj:t till detsamma hänskjutna ärenden angående förhållandet
mellan statens järnvägar och trafikanterna. Om en sådan anordning är
nödvändig i detta fall, hur mycket mer nödvändigt måste det då inte vara
att skapa en förbindelselänk mellan svenska folket och dem som bära det
främsta ansvaret för dess försvarsmakt. Detta skulle kunna ske genom
inrättandet av en parlamentarisk kommission.

I instruktionen för denna kommission borde ingå föreskrifter inte endast
i fråga om sakrevision i försvarsväsendet utan även skyldighet att mot-
taga anmälningar om missförhållanden och undersöka vad som påtalats
samt pröva inkomna förslag om ändringar och förbättringar, till båtnad
för försvaret och för nedbringandet av dess kostnader. Kommissionens syfte
skulle alltså vara att möjliggöra folkets medverkan i strävandena att effek-
tivera och förbilliga försvaret och undanröja verkliga eller förmenta an-
ledning till misstro mot yrkesmilitärerna.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslås,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om tillsättandet av en parlamentarisk kommission för genomförandet av de uppgifter, som i denna motion angivits.

Stockholm i januari 1945.

Set Persson.

Gösta Kempe.

Helmer Holmberg.

Axel Nordström.

Erik Jansson.

K. E. Senander.
